

Consument wil niet betalen voor duurzame woning

3

Op elf festival kan de VIP naar een toptoi-let

7

Pranger-Rosier is helemaal thuis in het Noorden

9

De warmtepomp staat wegens geluid in de beklagdenbank

10

Aandacht voor veiligheid leidt tot lager ziekteverzuim

Minder zieken heb je als ondernemer zelf in de hand

■ VEILIGHEID

Veel aandacht voor veilig en gezond werken binnen het bedrijf leidt tot een lager ziekteverzuim en dus minder kosten. Gemiddeld genomen is er in de bouwsector, waar de installatiebranche toe gerekend wordt, veel aandacht voor veiligheid en gezond werken, maar vanwege de aard van het werk is het ziekteverzuim toch nog hoog.

Dit blijkt uit gegevens van de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) en de Staat van arbeidsveiligheid dat is uitgegeven door de Inspectie SZW (een onderdeel van het ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid). Ongeveer 6 op de 10 werknemers werken in een omgeving waar veel aandacht is voor veilig en gezond werken. Dit onderwerp krijgt vooral veel aandacht in de bedrijfstakken waar werknemers gevaarlijk werk doen, zoals in de bouw of in de industrie. Veel aandacht voor veilig en gezond werken is er in de bouw (78 procent van de werknemers ervaart dit), de industrie (72 procent) en de landbouw (68 procent). In andere branches is het beduidend minder.

GROTE ROL

Veel ondernemers beseffen het niet, maar zij spelen een grote rol bij het ziekteverzuim van hun collega's. Het blijkt namelijk dat sprake is van een lager verzuim wanneer binnen de bedrijfscultuur meer aandacht is voor veilig en gezond werken. Niet voor niets concludeert de Inspectie SZW dat "de wil om ongevallen en beroepsziekten te voorkomen uit bedrijven zelf moet komen. Het moet als het ware geworteld zijn in de eigen bedrijfscultuur en breed worden gedragen door het management en de werknemers."

BEROEPSZIEKTE

De gezondheidszorg (4 procent), industrie (3,7 procent) en bouw (3,6 procent) zijn sectoren waar het risico op een beroepsziekte ver boven het gemiddelde van 3,2 procent ligt. Ook is de bouw met 2,1 procent een sector waar het risico op een beroepsziekte aan houding en bewegingsapparaat boven het gemiddelde van 1,7 procent ligt.

Veilig werken: (helm, veiligheidsschoenen en indien mogelijk handschoenen) behoren tot het standaard pakket van de installateur.

45 procent nieuwbouwwoningen wordt nu nog gasverwarmd

■ AARDGAS

Aardgas heeft z'n langste tijd gehad, maar de komende jaren worden toch nog heel wat woningen met een aardgas-aansluiting opgeleverd. Van de ongeveer 110.000 nieuwbouwwoningen die in april óf in de ontwerpfase, óf in de fase van de vergunningverlening, óf in aanbouw zijn, heeft 45 procent nog een aardgas-aansluiting.

Per april 2018 zijn er naar schatting 110.000 nieuwbouwwoningen in de fase ontwerp, vergunning/verkoop en in aanbouw. Van deze 110.000 woningen heeft gemiddeld 45 procent nog een gasaansluiting. Het percentage gasgestookte woningen neemt elk jaar met 10 procent af, waarmee dus tussen vier en vijf jaar geen gaswoningen meer worden opgeleverd.

Dit blijkt uit de Notitie Cijfers van woningen met een gasaansluiting van Bouwtrend dat is uitgevoerd in opdracht van Bouwend Nederland.

STAPSGEWIJS

Niet verrassend is dat naarmate een nieuwbouwwoning verder in het traject zit, er minder kans is dat deze op aardgas wordt verwarmd. Van de woningen in uitvoering heeft meer dan de helft (58 procent) nog een aansluiting op aardgas, van de woningen die in de fase zitten van de vergunningverlening wordt 42 procent nog aangesloten op het aardgasnet en van huizen die op de tekenafel liggen, krijgt ongeveer een op de drie (35 procent) nog een aansluiting op aardgas.

ALTERNATIEF

Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft inmiddels onderzoek

gedaan naar het percentage gasgestookte woningen. Daarin is ook onderzocht welke alternatieven het populairst zijn. Dat blijken stadsverwarming en warmtepompen te zijn. Verder blijkt er een groot verschil in de wil bij gemeenten om aardgasloos te bouwen. In de Randstad is de wil groter.

Zie ook pagina 8

Geberit AquaClean truck on tour

■ DOUCHEWC

De Geberit AquaClean truck toert tot en met 17 juni door het land. Onder het motto 'De ene straal is de andere niet' krijgt de consument de kans om de verfrissende reiniging met water van de Geberit AquaClean douchewc te ervaren.

Net als vorig jaar worden er weer een aantal evenementen bezocht. De Cuisine Machine in Vlissingen vormde de aftrap en op het programma staan nog de Tong Tong fair in Den Haag, het Italië-evenement in Haarzuilens, het RTL Healthyfest op Center Parcs Eemhof in Zeewolde en het Libéma Open (tennisstoernooi) in Rosmalen.

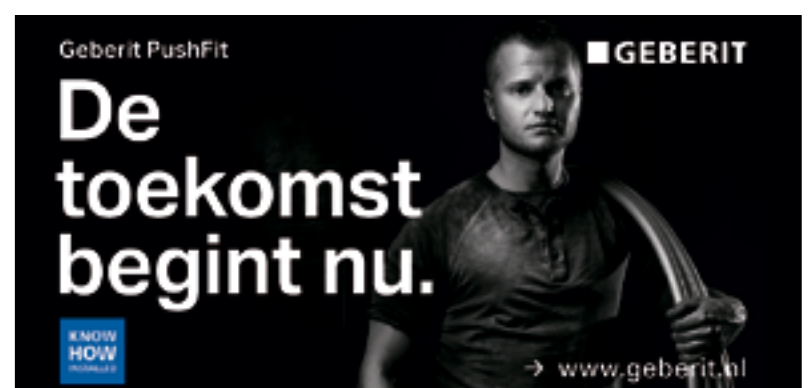
Meer informatie over het tourschema en het reinigen met water is te vinden op: www.geberit-aquaclean.nl/roadshow

'Ketel alleen duurzaam vervangen'

■ KLIMAAT

Vanaf 2021 alléén nog vervanging van cv-ketels in combinatie met een hybride warmtepomp, een zonneboiler of een ander duurzaam alternatief. Zo wordt de CO2-uitstoot beperkt.

Dit is een van de voorstellen die UNETO-VNi doet in het kader van de besprekingen over een nieuw Klimaatakkoord die onlangs zijn gestart. Volgens de brancheorganisatie is het evident dat het zonder de inzet van techniek onmogelijk is om de ambitieuze doelstelling - 49 procent CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 1990 - te realiseren.

GRUNDFOS UNILIFT CC/KP SERIE

UNILIFT CC/KP SERIE

VEELZIJDIGE

DRAINAGEPOMPEN

UNILIFT KP

UNILIFT CC

De UNILIFT CC/KP serie bestaat uit lichtgewicht maar toch zeer efficiënte pompelampen, bedoeld voor het verpompen van huishoudelijk drainagewater en grijs afvalwater.

De eentraps pompelampen hebben semi-open waaiers die deeltjes tot Ø10 vrij doorlaten, terwijl een RVS zeef voorkomt dat grotere deeltjes de pomp binnendringen. Geschikt voor permanente en tijdelijke opstelling zijn de UNILIFT CC en KP flexibele drainagepompen, ideaal voor zowel urgente als herhaaldelijk voorkomende drainagetoepassingen.

Toepassingen

- Regenwater, drainagewater en water van overstromingen
- Zwembadwater
- Afvalwater van douches, wasmachines en wasbakken onder rioolniveau
- Verkrijgbaar als hoogwaardig RVS, geschikt voor licht-agressieve vloeistoffen

be
think
innovate

GRUNDFOS

Duurzaamheid vinden Nederlanders belangrijk, maar het mag niets kosten.

Betalen voor duurzame woning? Dacht 't niet

Eén op de drie Nederlanders wil betalen voor duurzaam huis

DUURZAAM

Nederlanders vinden een duurzame woonomgeving en een dito eigen woning belangrijk, maar ze willen er niet voor betalen. Slechts één op de drie is bereid voor duurzaamheid te betalen. Het meest wrange is dat de bereidheid hiertoe bij oudere generaties groter is dan bij jongeren.

“Duurzame woonomgeving? Ja, graag! Hogere woonlasten? Nee, bedankt”, concludeert Veerle Forchelen-Janssen van USP Marketing Consultancy dan ook op basis

van het onderzoek waaruit deze gegevens komen.

DE WENS IS ER

Met de wens om de woning te verduurzamen zit het wel snor. Een ruime meerderheid zegt het (zeer) eens te zijn met de stelling dat men waarde hecht aan een duurzame woonomgeving (71 procent) en de eigen woning (64 procent).

GEEN INVESTERINGEN

Maar ook al zegt men belang te hechten aan een duurzame woning, extra investeringen zullen niet direct gemaakt worden. Slechts bijna één op de drie

Nederlanders (31 procent) zegt bereid te zijn om maandelijks meer woonlasten te willen betalen voor een duurzamere woning. Onder sociale huurders ligt dit percentage nog iets lager (27 procent). De oudere (babyboom)generatie zegt het meest open te staan voor extra investeringen ter verbetering van de duurzaamheid van de woning. Niet iedereen is trouwens van het verduurzamen. Voor ongeveer één op de vijf Nederlanders is het om het even of de woonomgeving duurzaam is en dit loopt zelfs op tot één op de drie Nederlanders die neutraal staat ten opzichte van een duurzame woning.

Conferentie over vakmanschap en energietransitie

ENERGIETRANSITIE

Met de conferentie ‘Met nieuw vakmanschap energieneutraal bouwen!’ vraagt subsidieprogramma BuildUpSkills (waarin onder andere opleidingsorganisatie OTIB participeert) aandacht voor de energietransitie en hoe installateurs hiermee kunnen omgaan. De conferentie is op 5 juni en wordt gehouden bij MBO Amersfoort.

Vanaf 2020 bent u verplicht te werken volgens de nieuwe Europese richtlijnen van energieneutraal

bouwen en installeren. Maar zijn we hier in Nederland wel klaar voor? Wat betekent dat voor u als bedrijf? En hoe zit het met de onderwijsinstellingen?

BuildUpSkills heeft in kaart gebracht wat er van de bouw- en installatiesector wordt verwacht om aan deze nieuwe regelgeving te voldoen. Naast praktische tips zijn er ook nieuwe trainingsmodules ontwikkeld.

Op buildupskills.nl vindt u meer informatie over de conferentie en hier kunt u zich ook opgeven.

Vakmanschap staat centraal in de conferentie.

■ GEBERIT

Hoeveel kennis past er in uw broekzak?

Door Andy van Oijen
Trainingsmaganer Geberit

Als u voor een wc staat, weet u dan hoe oud hij is, welke onderdelen u nodig heeft of hoe het inbouwreservoir is voorbereid op een douchewc? Vaak is het bij onderhoud belangrijk om het type of bouwjaar van het inbouwreservoir te kennen. Dat maakt de zoektocht naar de juiste onderdelen een stuk eenvoudiger. Die kennis zit nu letterlijk in uw broekzak. De Geberit ProApp helpt u om de wc te identificeren, met het bestellen van de juiste onderdelen én er staan ook handige installatievideo's op.

In 1775 patenteerde Alexander Cumming een systeem om water door het closet te spoelen, maar de combinatie van kleppen en een sifon (zoals we die in de huidige wc's kennen) was een vinding van Thomas Crapper en dateert van net voor 1900. Het systeem - met een stortbak boven aan de muur - was erg populair en wordt zelfs nu nog verkocht, ondanks dat het een goede techniek vereist om op de juiste manier aan het touwtje te trekken. De ontwikkeling van de spoelreservoirs heeft mede daarom nooit stilgestaan. Het doorspoelen kan eenvoudiger en bovendien is het mooier om het waterreservoir te verbergen. Dat leidde tot de ontwikkeling van het eerste inbouwreservoir. Geberit bracht deze ruim een halve eeuw geleden (1964) op de markt.

Zo'n lange geschiedenis betekent echter ook dat u exemplaren met museale kwaliteit en prachtige retro-afdeekpanelen met hendelbediening kunt tegenkomen. Alleen daarom is het al leuk om de app op uw telefoon te installeren. Nu is dat niet de opzet van de app, maar dat ook deze oude bedieningspanelen erop staan heeft wel een reden: ook van deze oude inbouwreservoirs zijn alle onderdelen namelijk vervangbaar. Misschien niet altijd een-op-een, maar er is altijd wel een alternatief, inclusief handleiding, voorhanden. Wat de app echter met name beoogt is dat als u voor de wc staat die mankementen vertoont, u deze snel en vakkundig kunt repareren. In een paar stappen weet u met welk bouwjaar u te maken heeft en de app leidt u vervolgens naar de juiste onderdelen. U hoeft zelfs niet met de groothandel te bellen. Via de app geeft u door welke onderdelen u wilt ontvangen.

Daarnaast toont de app of bepaalde producten wel of niet samengaan, waardoor u de montagetijd beperkt én het installatiegemak op locatie vergroot. De volledige Geberit catalogus is in de ProApp verwerkt. Van panelen met hendels tot douchewc's: alle technische informatie - zoals productinformatiebladen en montagehandleidingen - is altijd binnen handbereik en up-to-date. En vraagt de klant of het inbouwreservoir ook geschikt is voor een douchewc of een wc met geurafzuiging, dan kunt u direct door middel van de animatievideo's laten zien hoe deze nieuwste generatie wc's werkt. Dat is zowel letterlijk als figuurlijk slim bekeken!

Google Play Store
(Android)

Apple App Store
(iOS)

**KNOW
HOW
INSTALLED**

Met de producten van Geberit en Sphinx kan je veel meer werk op een dag doen, in minder tijd. Kortom, kiezen voor Geberit en Sphinx is slim bekeken!

Colofon

InstallatieNieuws is een uitgave van Geberit BV.

Productie:
Enter Communicatie BV
Van Houten Industriepark 1
1381 MZ Weesp
Tel.: (0294) 20 30 45

Redactie: Hans Peijs
www.entercommunicatie.nl

Wilt u via e-mail op de hoogte blijven van het nieuws in de installatiebranche, meldt u zich dan aan voor een abonnement op www.installatienieuws.com.

© Copyright
Op de teksten, foto's en het ontwerp van het InstallatieNieuws rust copyright. Niets mag op welke wijze dan ook worden overgenomen, vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder toestemming van de uitgever.

RECYCLED
Papier gemaakt van gerecycled materiaal
FSC® C008011

Grundfos organiseert Technisch Inhoudelijke Vakdag

Spijker je kennis bij over veiligheid en elektrotechniek

■ VAKDAG

Grundfos organiseert dit jaar wederom samen met Mous Waterbeheer een Technisch Inhoudelijke Vakdag. Deze zal plaatsvinden op 12 juni en richt zich op de elektrotechniek en veiligheid.

In een aantal korte workshops wordt uw kennis op het gebied van veiligheid en elektrotechniek vergroot. RI&E voor bliksembeveiliging, elektrotechnische installaties, veiligheid en kastenbouw en ervaringen uit de praktijk zijn de onderwerpen die aan bod komen.

AANMELDEN

U kunt zich aanmelden via het aanmeldformulier op de website van Mous Waterbeheer (www.mouswaterbeheer.nl). In het formulier is ook de mogelijkheid om een directe collega aan te melden.

30 PERSONEN

Er is plek voor 30 personen. Het programma begint om 9.00 uur en duurt tot 12.00 uur, waarna een lunch wordt aangeboden.

Red Dot Design Award voor Zehnder ComfoValve Luna

■ DESIGN

Het revolutionaire toevoerventiel Zehnder ComfoValve Luna S125 blijft maar in de prijzen vallen. Naast de iF designaward die eerder dit jaar is gewonnen, kunnen we nu ook de Red Dot designaward aan het lijstje toevoegen. De voordelen van het ventiel - zoals kwaliteit, functionaliteit en design - worden door de jury erkend.

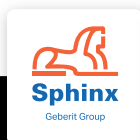
Het toevoerventiel Zehnder ComfoValve Luna S125 maakt comfortabele ventilatie mogelijk. Dankzij het geoptimaliseerde uitstroombegedrag (Coanda-effect) voldoet het ventiel aan de hoogste comfort- en geluidseisen, bovendien heeft het ventiel een ingetogen, aantrekkelijk design.

INBOUW

De Zehnder ComfoValve Luna S125 is geschikt voor inbouw in plafond en wand. Door de geïntegreerde rubberen afdichting kan het ventieleenvoudigen luchtdicht worden gemonteerd. Het ventiel kan met de roterende stromingsgeoptimaliseerde ventielconus zonder gereedschap worden afgeregeld op de vereiste luchthoeveelheid, wat tijd bespaart bij montage en ingebruikname. De instelling van de luchthoeveelheid wordt vergrendeld met de speciaal ontwikkelde 'locker', zodat de instelling niet ongewild kan worden gewijzigd. Onafhankelijk van de ingestelde luchthoeveelheid blijft de hoogte van het ventiel altijd 30 mm, zodat de ventielen zich uniform en discreet in elk interieur laten integreren.

De Zehnder ComfoValve Luna S125 valt wederom in de prijzen.

Pro

**Sphinx Rimfree® closets zonder spoelrand.
Voor de allerhoogste hygiënische eisen.**

Met de Sphinx Rimfree® closets zonder spoelrand zet Sphinx de nieuwe standaard op het gebied van hygiëne en onderhoudsgemak. Want de unieke spoeltechniek zorgt zelfs bij kleine hoeveelheden spoelwater voor onberispelijke spoelresultaten.

Kijk voor het meest actuele Sphinx Rimfree®-assortiment op sphinx.nl

'Een goed resultaat geeft vleugels, maar daarna komen de verwachtingen'

Tom Dumoulin is Nederlands grootste ronderenner van dit moment

■ PORTRET

Dafne Schippers, Max Verstappen en Tom Dumoulin zijn momenteel de drie grootste individuele sporters in Nederland. Helaas kon Tom de Giro d'Italia niet voor het tweede achtereenvolgende jaar winnen, maar kenners weten zijn tweede plaats op waarde te schatten. Hij is en blijft de grootste Nederlandse ronderenner van dit moment en is ook nog pas 28 jaar. Zijn beste jaren moeten nog komen.

wielrennen viel aan de renner uit Maastricht ook al niet veel eer te halen, want Dumoulin is intelligent, welbespraakt, ziet er goed uit en komt uit een warm gezin. Hij is de zoon van een gemeente-ambtenaar (moeder) en een hooggeplaatste ziekenhuismedewerker (vader), kwam in zijn jeugd niets tekort en vond fietsen gewoon leuk als hobby. Ingewikkelder wordt het niet.

OVERKOMEN

Toen Dumoulin vorig jaar de Giro won en groots werd gehuldigd in

zoal over hebben en dat geeft een goed beeld van de mens Dumoulin: "We kunnen enorm lachen om droge humor en filmpjes die voorbij zijn gekomen op onze tijdlijn, maar we hebben het ook vaak over serieuze zaken. Bijvoorbeeld over voeding en trainingsmethoden. Hij is daar zo intensief mee bezig, daar hebben we weleens discussies over. Tom is iemand die alles op zijn eigen manier doet en komt altijd met een goede onderbouwing. Hij neemt niks klakkeloos aan en is altijd op zoek naar het beste."

namen sinds 2016 onder de naam Sunweb fietst. Eind april verlengde hij zijn contract.

GROTE DOORBRAAK

Zijn definitieve doorbraak voor het grote publiek was in 2015. Zijn eerste deelname aan de Tour de France werd, ondanks dat hij de proloog in Utrecht won, door een zware valpartij waardoor hij de koers moest verlaten, bij lange na niet wat hij ervan had gehoopt, maar een paar maanden later deed hij opeens mee voor de winst in de Vuelta. Tom droeg zes dagen de

fiets had gezeten met 'een negatieve mindset'. Hij had geen plezier meer in wat hij deed en dat had allemaal te maken met de hooggespannen verwachtingen. "Je gaat naar een wedstrijd en dan word je al aangekondigd als de Giro-winnaar. Een goed resultaat geeft heel even vleugels, maar daarna komen de verwachtingen, van mezelf, van iedereen. Ik vind van mezelf dat ik daaraan moet voldoen, dat ik dat moet bewijzen. Maar dat is natuurlijk een hele nare gedachte. Ik ben daar niet relaxter van geworden, ik wilde veel te graag, was alleen

'Ik wilde veel te graag, was alleen maar met het resultaat bezig. Maar je kunt niet altijd de beste zijn'

Foto: ANP

Na een waanzinnige slotweek was Chris Froome in de Giro net een maatje te groot voor Tom Dumoulin. Maar wat ook beklijfde was dat Dumoulin is gegroeid als ronderenner. Hij klimt momenteel bijvoorbeeld met de besten omhoog, waar hij vorig jaar nog met moeite kon aanpakken.

NIET HET GROOTSTE TALENT

We schijnen het met z'n allen al vergeten te zijn, maar Dumoulin stond zeven jaar geleden niet bekend als het grootste wielertalent van Nederland, niet in de laatste plaats omdat hij pas op zijn vijftiende was begonnen met wielrennen en pas op zijn 19de (!) besloot vol te gaan voor het fietsen omdat hij was uitgeloot voor een studie medicijnen. Dat is best een vreemde start van een wielercarrière.

WARM GEZIN

Trouwens, voor de volgers van het

Maastricht hoefde dat voor hem dan ook niet. Eerlijk gezegd vond hij het best vreemd al die mensen voor een sportman, ook al vind hij het na afloop wel weer geweldig. Het is Tom ten voeten uit. Het

'IK MOET MAAR ZIEN EN VOORAL PLEZIER HEBBEN'

voelt allemaal alsof het hem overkomen is.

DROGE HUMOR

Zijn vaste wielermaat en boezemvriend Thomas Rieff reed en rijdt nog steeds regelmatig met hem trainingskilometers in het Limburgse heuvellandschap. Op vicesports.nl geeft Rieff enig inzicht in waar de twee het tijdens de vele kilometers samen

WETENSCHAPPELIJK

Tom behoort, zegt Rieff, tot de nieuwe generatie wielrenners die alles wetenschappelijk onderbouwd willen zien. "Renners van de 'nieuwe stempel' zijn veel meer met de wetenschap achter het wielrennen bezig. Tom is daar enorm gedreven in. Het is niet meer aannemen en klakkeloos overnemen. Tom wil het ook snappen. Dat is het geheim van zijn succes."

Acht jaar geleden maakte Dumoulin zijn opwachting in het profpeloton. Als belofterenner pakte hij wat zeges, maar gek genoeg lieten ze hem bij Rabobank, waar hij onder contract stond, lopen. De ploegleiders van de Rabobank meenden dat hij mentaal niet goed in elkaar stak en lieten hem vertrekken. Argos-Shimano ontving hem met open armen en die ploeg is hij tot op de dag van vandaag trouw gebleven, zij het dat het team na een paar andere

rode leiderstrui en heel Nederland hoopte op een nieuwe winnaar van een grote ronde. In de voorlaatste etappe ging het echter mis. Hij kwam tekort en werd zesde, wat toch een wereldprestatie is.

'HET WAS TE VEEL ZAKELIJK, TE WEINIG FLADDEREN'

ONBEVANGEN

Maar in 2017 won hij op grootse wijze de Giro. Hij is er trots op, terecht, maar het was ook het begin van een nieuw leven. De charismatische Limburger verloor namelijk zijn onbevangenheid. Nadat hij wereldkampioen tijdrijden was geworden, reed hij als een natte krant in de rondte. Tegenover NRC liet hij zich in april ontvallen dat hij de afgelopen maanden op de

maar met het resultaat bezig. Maar je kunt niet altijd de beste zijn."

POSITIEF

In de koninginnenrit van de Tirreno kwam de ommekeer. Hij ging in een afdaling hard tegen het asfalt door een kuil die hij niet kon ontwijken. Daarna had hij schoon genoeg van de fiets, maar achteraf was dat ook een positief moment. "Ik kijk nu positief terug op wat daar gebeurde. Ik had echt even een schop onder mijn kont nodig, niet van 'je doet te weinig', maar juist te veel. Als ik met die mindset naar de Giro was gegaan, was het niet gegaan als vorig jaar. Toen was het een avontuur, ik was heel relaxed. Ik presteer niet zo goed als ik alleen maar bezig ben met de dag van morgen. Ik moet het maar gewoon een beetje zien. En vooral plezier hebben. Het was te veel zakelijk, te weinig fladderen. Ik sta er weer wat losser in nu."

Er zijn niet te weinig toiletten in Amsterdam, maar waar staan ze?

Tachtig openbare toiletten, waarvan dertig genderneutraal

De Amsterdamse Krul is het bekendste openbare toilet in de hoofdstad, maar alleen geschikt voor mannen.

OPENBARE TOILETTEN

Niet het aantal (tachtig, waarvan ongeveer tien vaste en rond de twintig seizoensgebonden voorzieningen die geschikt zijn voor dames én heren), maar de vindbaarheid is het grootste probleem dat Amsterdam heeft met de openbare toiletten. De plekken waar meer behoefte is aan openbare sanitaire

mogelijkheden zijn de toeristenhotspots, met name de Dam, Nieuwmarktbuurt (de Wallen) en het Museumplein.

Dit heeft Amsterdam boven water gehaald bij een onderzoek naar het fenomeen openbare toiletten. De aanleiding was een klacht vorig jaar van een Amsterdamse over het gebrek aan openbare damestoiletten.

Museumplein. In het uitgaansgebied geldt dat wildplasproblematiek met name 's nachts voorkomt en dat de 'daders' vaker heren zijn. Om dat te verminderen zijn in het centrum verzinkbare urinoirs geplaatst die 's nachts uit de grond komen. Op de Dam is ook een verzinkbaar toilet geplaatst waar heren en dames 's nachts terecht kunnen. In centrumge-

VROUWEN ERVAREN HET TEKORT HET STERKST

HET PROBLEEM

In totaal zijn er in Amsterdam minimaal tachtig toiletvoorzieningen in de openbare ruimte, waarvan tien vaste en twintig seizoensgebonden voorzieningen die geschikt zijn voor vrouwen en mannen. De overige voorzieningen zijn urinoirs die alleen door heren te gebruiken zijn. Dat er meer openbare toiletgelegenheden voor mannen zijn, is ontstaan omdat deze voorzieningen van oorsprong gerealiseerd zijn om wildplasoverlast te verminderen.

Uit onderzoek onder Amsterdamers blijkt dat ruim een kwart van de respondenten weleens gebruikmaakt van een toilet in de openbare ruimte. Onder vrouwen wordt het tekort het sterkst ervaren: 69 procent van de vrouwelijke respondenten die weleens gebruikmaken van de voorzieningen beoordeelt het aantal als 'zeer slecht', tegenover 36 procent van de heren. Overigens: in dit onderzoek zijn semi-openbare toiletten in winkels en horeca buiten beschouwing gelaten.

STADSPARKEN

Het gebrek wordt het meest gevoeld in de stadsparken - en dan met name in de zomer - waardoor er problemen met wildplassen ontstonden. Dit is grotendeels opgelost met seizoensgebonden toiletvoorzieningen. Daarnaast geven respondenten aan dat er behoefte is aan meer openbare toiletvoorzieningen op pleinen in het centrum, met name de Dam, de Nieuwmarktbuurt en het

bieden geldt daarnaast dat heren, dames en mindervaliden gebruik kunnen maken van (semi-)openbare toiletten in winkels en horeca die het grootste deel van de dag en avond geopend zijn.

BETER VINDBAAR

Om openbare toiletgelegenheid beter te faciliteren, is het beter vindbaar maken en benutten van bestaande toiletgelegenheid de meest effectieve eerste stap, meent de gemeente. Het bijplaatsen van zogenoemde MVG-toiletten (beschikbaar voor mannen, vrouwen en mindervaliden) in de openbare ruimte is ook een oplossing, maar deze voorzieningen hebben een klein 'verzorgingsgebied' (een straal van ongeveer 250 meter).

Een volledige 'dekingsgraad' van toiletvoorzieningen in de openbare ruimte lijkt daarmee onhaalbaar. Bovendien kost dit veel geld en daarbij nemen, aldus de gemeente, toiletvoorzieningen veel ruimte in beslag en zijn ze lastig inpasbaar in drukke gebieden. Ook kennen toiletten in de openbare ruimte risico's op overlast, misbruik en sociale onveiligheid. Het bijplaatsen van toiletten in de openbare ruimte is daarom alleen verstandig in verblijfsgebieden waar andere opties ontbreken of tekortschieten.

Bijzonder sanitair

Sanitair is er in veel soorten. Google voor de grap eens op zoektermen als 'bijzonder toilet' en je ziet wat er allemaal al verzonnen is aan bijzondere toiletten, urinoirs of anderszins. En ook de inrichting van het kleinste kamertje is voor velen een inspiratiebron. In InstallatieNieuws publiceren we de meest opmerkelijke.

Deze keer: het toilet met uitzicht in de Moon Palms Nightclub in Las Vegas

gokstad te bieden heeft. En dus werd op de bovenste verdieping een toilet in de openlucht aangelegd waar vandaan je in alle rust (niemand kan natuurlijk meekijken) de miljoenen lichtjes in de stad kunt bekijken.

Trouwens, de toiletgroepen bij Moon zijn sowieso spectaculair vormgegeven, want we zien hier bijzondere tafels om even de make-up bij te werken.

Foto's: Moon Palms Casino

In Las Vegas is gek niet snel té gek. De ontwerpers van het Moon Palms Casino Resort inclusief nachtclub vonden het bijvoorbeeld wel een leuk idee dat je bij het doen van je behoefte niks mag missen van wat de

iF DESIGN AWARD voor Sphinx VariForm wastafelserie

INNOVATIE

Geberit heeft de prestigieuze iF DESIGN AWARD 2018 in de wacht gesleept voor de nieuwe Sphinx VariForm wastafel serie. De jury is met name lovend over de vier verschillende vormen waarin de wastafels leverbaar zijn.

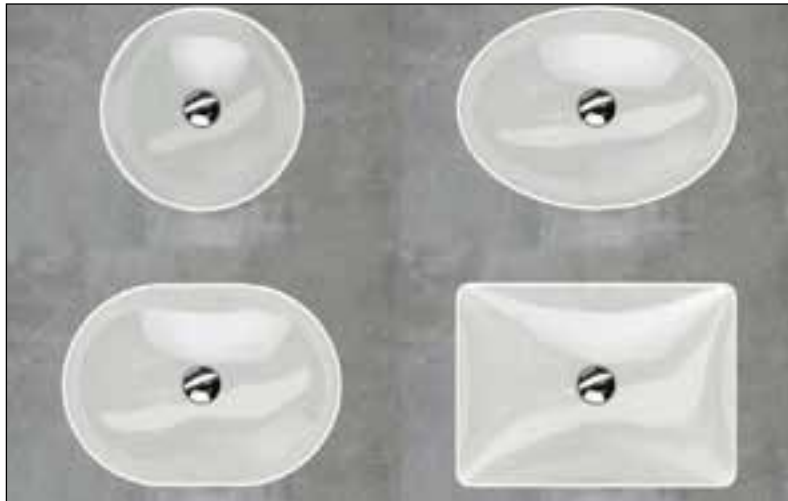
Het tijdloze design van de nieuwe Sphinx VariForm wastafels biedt daarmee talloze mogelijkheden voor de vormgeving van badkamerinterieurs. Sphinx verbreedt met VariForm zijn productaanbod op het gebied van modulaire wastafels. Het nieuwe, universele assortiment bestaat uit tijdloze wastafels met opvallend slanke randen, bedoeld voor de (semi) publieke ruimte en voor privégebruik.

BIJZONDER GESLAAGD

De jury oordeelde dat het concept bijzonder geslaagd en aanbevelenswaardig is; het VariForm productassortiment biedt namelijk grote ontwerpvrijheid. De klant kan kiezen uit opzet-, opbouw- en onderbouwwastafels in vier geometrische basisvormen: cirkelvormig, rechthoekig, ovaal en ellipsvormig, waarbij al deze vormen in verschillende formaten leverbaar zijn.

HOOGWAARDIG KERAMIEK

De wastafels zijn vervaardigd uit hoogwaardig sanitairkeramiek en hebben een duurzaam oppervlak dat ook bij intensief gebruik zijn glans behoudt. Samen met deze nieuwe onderscheiding ontving Geberit in de afgelopen negen jaar meer dan vijftig designprijzen.

De Sphinx VariForm wastafels blinken uit door hun design.

Wist u dat...

u er eenvoudig achter kunt komen of op uw huidige closet een Geberit AquaClean zitting past?

De Geberit AquaClean douche wc is als compleet toiletsysteem of als losse toiletzitting verkrijgbaar. Middels de online wc-check van Geberit kunt u gemakkelijk en snel controleren of een losse toiletzitting van Geberit AquaClean technisch past op uw huidig closet. Deze wc-check vindt u op www.geberit-aquaclean.nl/gids.

De vormgeving van het keramiek kan afwijken van de vormgeving van de AquaClean zitting. Voor een perfecte combinatie adviseren we altijd een compleet Geberit AquaClean toiletsysteem.

Op elk festival kan de vip nu naar een toptoilet

Van Overbeek ontwikkelt samen met Geberit en Sphinx exclusief toilet voor festivals

BIJZONDER PROJECT

Van Overbeek Sanitair in Oirschot is gespecialiseerd in verhuur van sanitaire voorzieningen voor evenementen en festivals. Tussen de standaard-toiletunits en de zeer luxueuze T-Cube-serie is er sinds kort de vip-toiletunit met luxe producten van Geberit en Sphinx. General manager Peter van Overbeek en operationeel manager Wim van de Sande lichten toe.

De geschiedenis van Van Overbeek Sanitair gaat terug tot 1987 en in die afgelopen ruim 30 jaar is het (h)echte Brabantse familiebedrijf uitgegroeid tot een van Europa's belangrijkste leveranciers én ontwikkelaars van mobiele sanitaire oplossingen voor elk evenement of festival. Peter van Overbeek nam de zaak van zijn oom over in 2012 nadat hij eerst vier jaar had 'warm gelopen' in het bedrijf. Maar ook voor die tijd had hij er al heel wat voetsporen liggen. "Mijn vakantiebaantjes waren altijd hier", zegt hij.

In de VIP-units zitten:

← Sphinx Rimfree®.

Geberit Preda urinoirs. →

Geberit Piave wandkranen. ↓

GAT IN DE MARKT

Het bijzondere specialisme in sanitaire kennis was destijds een gat in de markt. "Mijn oom heeft de eerste unit met meerdere toiletten bedacht en verder ontwikkeld. Deze stond destijds bij de Vierdaagse van Nijmegen. Daarna zijn er veel festivals en evenementen bij gekomen in Nederland en België, de landen waar we voornamelijk actief zijn. Dat heeft dit bedrijf een impuls gegeven. Inmiddels zijn we al lang niet meer de enige, maar wij zijn onder andere uniek omdat wij geen chemische toiletten aanbieden. Dat is niet meer van deze tijd waarin duurzaamheid steeds belangrijker wordt. De ontwikkeling van nieuwe producten, onze service rondom het event, het comfort van de units en de hoge mate van betrouwbaarheid zijn andere zaken waarmee wij ons onderscheiden."

EENVOUDIG

Voor elk evenement heeft Van Overbeek een sanitair-oplossing. Voor een privéfeestje ben je hier aan het goede adres, maar ook een event als bijvoorbeeld de Zwarte Cross waar afgelopen jaar maar liefst 220.000

en tweeduizend douches leveren. Voor Van Overbeek stopt de verhuur trouwens niet bij het afleveren alleen. In het voortraject wordt samen met de opdrachtgever nauwkeurig gekeken naar de opstelling van de toiletten, de looproutes en de verdeling man-vrouw. "Daarnaast kunnen we met een aantal vaste partners ook de wateraan- en afvoer regelen en eventueel het schoonhouden van de toiletten tijdens het evenement."

Dat laatste is trouwens niet zo maar iets: schone sanitaire voorzieningen op een evenement leiden er volgens Van Overbeek onder andere toe dat nauwelijks

iets wordt vernield. "Veel mensen denken dat onze toiletten en urinoirs hufterproof moeten zijn omdat er de gekste dingen mee kunnen gebeuren. Natuurlijk zijn ze zeer stevig, maar dat valt heel erg mee en dat komt doordat wij de toiletten schoonhouden tijdens het event zelf. Een schoon toilet nodigt namelijk niet uit om er gekke dingen mee te doen of om vernielingen aan te richten."

SPECIALE GASTEN

Naast sanitair voor de bezoekers zijn er vaak ook plekken voor de artiesten, crew en speciale gasten - de viplocaties - waar steeds vaker luxueus sanitair wordt verlangd. Hier heeft Van Overbeek een speciale unit uitgevoerd met Geberit Duofix inbouwreservoirs, Geberit Preda urinoirs, Geberit Piave wandkranen en Sphinx 280 Rimfree® toiletten, terwijl achter de wand het Geberit PushFit insteekleidingsysteem is gebruikt. Een aandachtspunt, naast luxe en comfort, was de hygiëne en het eenvoudig schoonhouden van de sanitaire ruimte.

ONTWIKKELD

Deze unit is recent ontwikkeld in nauw overleg met accountmanager van Geberit en Sphinx René van de Geijn. Het contact tussen Geberit en Sphinx enerzijds en Van Overbeek anderzijds was er altijd al, maar is door de ontwikkeling van de vipunit geïntensiveerd. Van de Geijn zegt: "Op een gegeven moment belde Wim mij met de vraag of wij nog honderd plastic afdekplaatjes voor een bepaalde Geberit bedieningsplaat konden leveren. Al pratend werd

mij duidelijk dat Van Overbeek bezig was met de ontwikkeling van een vipunit en wij hadden er uiteraard oren naar om daarin te participeren. Van daaruit is deze prachtige unit ontwikkeld. Dit is een mooi voorbeeld van 'design meets function'."

EXPERTISE

Van de Sande merkt op graag gebruik te hebben gemaakt van de expertise van Geberit en Sphinx. "Wij wisten natuurlijk wel wat we

VOORBEELD VAN 'DESIGN MEETS FUNCTION'

zo ongeveer konden verwachten, maar bij een bezoek aan het vorig jaar vernieuwde infocentrum van Geberit in Nieuwegein zagen we diverse nieuwe mogelijkheden. Dat heeft onze ogen verder geopend."

LEIDINGSYSTEEM

Los van de luxe uitstraling van de gekozen exponenten valt de keus voor Geberit PushFit op. Van de Sande zegt hierover: "Het grote voordeel van dit leidingsysteem is dat de installateur nauwelijks gereedschap nodig heeft - een afsnijtang en een apparaatje om te ontbramen en te kalibreren zijn genoeg - én dat het materiaal zeer buigzaam is. Dat is heel handig in de beperkte ruimte die er is voor de leidingen. Wij hebben een aantal loodgieters en die werken er graag mee."

GEBERIT EN SPHINX RICHTEN VIPUNIT IN

mensen kwamen, weet het bedrijf in Oirschot te vinden.

2500 WATERGESPOELDE TOILETTEN

In totaal kan Van Overbeek vijftienghonderd watergespoelde toiletten, duizend vacuümtoiletten (zie kader POP UP3 en T-Cube)

POP UP3 en T-Cube

Van Overbeek heeft het vacuümtoilet POP UP3 ontwikkeld. Dit toilet wint snel aan populariteit, aangezien er in plaats van de gebruikelijke vijf liter water per spoeling maar 0,8 liter nodig is. Dat is te danken aan het systeem dat onder andere wordt gebruikt in vliegtuigen en schepen.

De T-Cube, die er in drie varianten is, is door Van Overbeek speciaal ontwikkeld voor het luxere segment en is naast zijn opvallende vormgeving met afgeronde hoeken een blikvanger, mede vanwege de ledverlichting die in elke kleur kan worden ingesteld en de mogelijkheid om te wrappen, zodat deze altijd past bij de uitstraling van een event.

Peter van Overbeek (links) en Wim van de Sande zijn trots op wat ze doen.

AGENDA

DESIGN DISTRICT

Design District is hét vakevenement voor interieurdesign in Nederland, met een beursvloer van ruim 10.000 m² met presentaties van de 200 mooiste interieurmerken. Ook Geberit is aanwezig op deze beurs. In hal 2 (stand V89) laten adviseurs van Geberit en Sphinx de nieuwe oplossingen voor sanitaire uitdagingen zien en ze demonstreren ze graag. Onder andere het Geberit DuoFresh toiletsysteem (dat geurtjes afzuigt), de Geberit AquaClean douchewc en de nieuwe badkamer-serie Sphinx Acanto en VariForm wastafels zijn te zien.

Datum: 6, 7 en 8 juni
Locatie: Van Nelle fabriek, Rotterdam
Website: www.designdistrict.nl

DAG VAN DE BOUW

De Dag van de Bouw heeft als doel Nederland te laten kennismaken met de bouw in al z'n facetten.

Datum: 2 juni
Locatie: heel Nederland
Website: www.dagvande bouw.nl

INSTALLATIE VAKBEURS HARDENBERG

Installatie Vakbeurs Hardenberg is al jaren dé plek waar de installatieprofessional in contact komt met alle disciplines binnen de installatiebranche.

Datum: 11 tot en met 13 september
Locatie: Evenementenhal Hardenberg
Website: www.evenementenhal.nl

GEBERIT ON TOUR

Geberit On Tour tourt weer door het land met de bekende trailer met alle noviteiten van Geberit en Sphinx. Experts van Geberit en Sphinx geven informatie over alle producten, zowel over nieuwe als over de 'oude bekenden'.

De nu bekende data zijn:
14 juni 2018, Wasco, Alkmaar.
21 juni 2018, Technische Unie, Haarlem.
6 september 2018, Van Walraven, Mijdrecht.
18 september 2018, Wasco, Hoofddorp.
21 september 2018, Technische Unie, Den Haag.

Kijk op www.geberit.nl/ontour voor de meest actuele lijst.

GEBERIT AQUACLEAN ROADSHOW

De Geberit AquaClean truck tourt tot en met 17 juni onder het motto 'De ene straal is de andere niet' door het land. De consument krijgt de kans om de verfrissende reiniging met water van de Geberit AquaClean douchewc te ervaren.

De evenementen waar de truck aanwezig is, zijn:

Tot en met eind mei, Tong Tong fair, Den Haag.
1, 2, en 3 juni, Italië-evenement, Haarzuilens.
8, 9, 10 juni, RTL Healthyfest, Center Parcs Eemhof in Zeewolde.
11 tot en met 17 juni, Libéma Open, Rosmalen.

Meer informatie over het tourschema en het reinigen met water is te vinden op www.geberit-aquaclean.nl/roadshow.

Vakcursussen Geberit

Geberit stelt haar kennis en kunde ter beschikking aan installateurs, ontwerpers van showrooms, managers en verder iedereen die bij de bouw van installaties in gebouwen betrokken is. Dat gebeurt door middel van eendaagse trainingen over diverse onderwerpen, die worden gehouden in het kenniscentrum van Geberit in Nieuwegein.

Voor 2018 is het aanbod vooralsnog als volgt:

- Service Sanitair (praktijk): dinsdag 9 oktober.
- Duurzame Sanitair oplossingen: donderdag 1 november.
- Afvoertechniek Hemelwater: woensdag 27 juni en dinsdag 30 oktober.
- Afvoertechniek Vuilwater: donderdag 27 september.
- Montageteknik PE Vuil- en hemelwater: dinsdag 5 juni en donderdag 13 september.
- Legionellapreventie: dinsdag 25 september.
- Legionellapreventie Praktijk: dinsdag 18 september.
- Scheepsbouw en industrie: geen vaste data. Interesse kunt u aangeven bij uw Geberit accountmanager.

Deelname is gratis.

Aanmelden via www.geberit.nl/cursussen

Nederland werkt langzaam maar zeker toe naar aardgasloos

Ook komende vijf jaar worden aardgaswoningen gebouwd

AARDGAS

Het kwartje dat Nederland van het aardgas af gaat (beter: moet) is snel gevallen. Overal lees je erover, hetzij in positieve zin (goed dat dit gebeurt, het kan niet anders), hetzij in negatieve bewoordingen (het huis warm houden en koken worden wel duurder). In elk geval kreeg RI-GO Research en Advies van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de opdracht de Nulmeting woningbouw te doen met als belangrijkste insteek het antwoord op de vraag: Waar staan we nu eigenlijk? Acht feiten.

Feit 1: Nederland is volop bezig met de aardgasloze toekomst. Het onderwerp 'Aardgasloos bouwen' blijkt bij veel gemeenten een zeer actueel onderwerp te zijn. Uit de uitkomsten blijkt dat in bijna 40 procent van de Nederlandse gemeenten reeds een besluit is genomen om voor de toekomst te kiezen voor volledig aardgasloze nieuwbouw. Indien dit niet het geval is, zien we dat gemeenten het streven naar aardgasloze nieuwbouw wel al hebben geformuleerd in een algemene visie op het gebied van wonen of duurzaamheid. In de gemeenten waar formeel nog niets beleidsmatig is vastgelegd, wordt wel aangegeven dat aardgasloze nieuwbouw een onderwerp is 'dat op de agenda staat'.

Feit 2: In 2017 is al gestart met de bouw van aardgasloze woningen. 35 procent van de gemeenten geeft aan het afgelopen jaar aardgasloze woningen te hebben opgeleverd. Sommige gemeenten, zoals Purmerend en Almere, leverden het afgelopen jaar bijna 100 procent van de nieuwbouw aardgasloos op (met name stadsverwarming). Voor andere gemeenten geldt dat 'slechts' een of enkele gro(o)t(e) nieuwbouwproject(en) zonder

aardgas is/zijn opgeleverd in 2017.

Feit 3: Stadsverwarming en de warmtepomp zijn de meest gebruikte alternatieven. Stadsverwarming en een warmtepomp worden relatief vaak als alternatieve bron voor verwarming gebruikt. Het aandeel woningen dat is aangesloten op stadsverwarming is vooral hoog als gevolg van relatief grote projecten in Almere, Lelystad, Arnhem en Den Haag.

Feit 4: Ongeveer één op de drie woningen waarvoor in 2017 een bouwvergunning is verleend, is aardgasloos. In 2017 zijn in Nederland bijna 70.000 vergunningen afgegeven voor nieuw te bouwen woningen. Ongeveer de helft van de gemeenten geeft aan geen zicht te hebben of deze bouwvergunningen verleend zijn voor woningen met of zonder een aardgasaansluiting. De andere helft heeft wel een indicatie. Van het totaal aantal woningen waarvoor in 2017 een bouwvergunning is verleend, was 33 procent een aardgasloze woning.

Feit 5: De productie aargasloze woningen wordt opgevoerd. Veel gemeenten geven aan de komende vijf jaar zeker nieuwbouw zonder aardgasaansluiting te willen realiseren. Bij ongeveer de helft van de gemeenten wordt ook een concreet aantal genoemd en bij nog eens 34 procent geeft men aan dat de intentie om over te gaan op aardgasloze woningbouw er zeker is, maar aantallen zijn niet goed bekend.

Feit 6: Vooral de vijf grote gemeenten in ons land willen graag aardgasloos bouwen. De nieuwbouw in Amsterdam is nog niet volledig aardgasvrij. Wel gaat het voor de komende twee jaar om het merendeel van de nieuwe woningen (ongeveer 75 procent). In Rotterdam is voor de bouwplannen voor de komende 5 jaar het aandeel woningen zonder

aardgasaansluiting (nog) niet goed bekend. In Den Haag is het streven om van de nieuwbouwplannen voor de komende 5 jaar, ruim de helft zonder aardgasaansluiting te bouwen. In Utrecht is de afgelopen jaren tussen 60 en 70 procent aardgasloos gerealiseerd, maar voor de komende vijf jaar is niet helder welke aantallen gehaald moeten worden. En in Eindhoven zal 90 tot 95 procent de komende 5 jaren aardgasloos worden opgeleverd.

40 PROCENT GEMEENTEN IS ERMEE BEZIG

Feit 7: Niet alle nieuwbouw is aardgasloos. Uit de gegevens blijkt dat niet alle nieuwbouwwoningen vanaf heden zonder aardgasaansluiting zullen worden opgeleverd. Wanneer we kijken naar de door gemeenten opgegeven aantallen, zien we dat bij 53 procent van de geplande woningen (voor de komende 5 jaar) nu al vaststaat dat deze aardgasloos zullen zijn. Dit betekent uiteraard niet dat voor de andere helft al vaststaat dat deze per definitie (nog) mét aansluiting zal worden gerealiseerd, maar hoe dan ook blijft er een substantieel deel over.

Feit 8: De kosten zijn het belangrijkste knelpunt. De aardgasloze toekomst is het speelveld van overheden en de bouw- en installatiesector. En het blijkt dat kosten wel een ding zijn. Bouwende partijen benaderen gemeenten soms voor een bijdrage in de kosten en voor individuele eigenaren die hun woning willen ombouwen, zijn de kosten veelal te hoog. Dit is naast alle kansen de belangrijkste bedreiging.

Pranger-Rosier: helemaal thuis in het noorden

Technisch directeur Marten Jan Post legt filosofie hecht familiebedrijf uit

TOPFITTER

De naam Pranger-Rosier Installaties is in de noordelijke provincies en meer in het bijzonder in 'thuisland' Friesland een zeer bekende naam. Technisch directeur Marten Jan Post legt de filosofie en strategie graag uit.

Pranger-Rosier Installaties is een hecht familiebedrijf dat vorig jaar met een groot feest het 50-jarig bestaan vierde. Yde Pranger en Jaap Rosier bundelden in 1967 hun beider krachten in deze nieuwe 'kid on the block' en tot op de dag van vandaag zijn beide families vertegenwoordigd als aandeelhouders.

DRIE VESTIGINGEN

Drie vestigingen telt de totaalinstallateur (het doet zowel W als E, maar ook bijvoorbeeld brandinstallaties behoren tot het palet) inmiddels: in Sneek is het grootaandeelhouder van Otte-Installaties, in Leeuwarden is enkele jaren terug alweer een nieuw kantoor betrokken en in Dokkum is het bedrijf opgericht en zit nog steeds het hoofdkantoor. De drie

'FINANCIËLE SECTOR IS VEELEISEND'

kantoren hebben elk hun specialisme. Otte-Installaties doet woningbouw en bedient de kleinzakelijke markt in en rond Sneek, in Dokkum zit het hart van het bedrijf waar de grote projecten worden aangestuurd, waar wordt ontworpen en gerekend en waar ook de ondersteunende diensten zijn gevestigd en in Leeuwarden zit de afdeling Services die verantwoordelijk is voor alle service- en onderhoudsgerichte activiteiten en klussen bij 'vaste' klanten.

Leeuwarden heeft, vertelt Post, een bijzondere opbouw. "We hebben drie teams. Team A is verantwoordelijk voor alle prestatiecontracten voor grote klanten, Team C doet alles met betrekking tot woningbouw en Team B zit daar letterlijk tussenin: alles wat niet bij A of C hoort, komt hier terecht." Deze opbouw zorgt voor een heldere werkwijze waarbij misverstanden of 'verdwalen binnen het bedrijf' wordt voorkomen. Post: "Als een servicemonteur constateert dat iets moet worden vervangen bij een klant die tot een ander team dan het zijne behoort, dan wordt dat doorgegeven aan de contractbeheerder van het desbetreffende team en dan wordt het afgehandeld. Duidelijkheid voor alles."

Deze werkwijze is, legt Post uit, ruim twee jaar geleden opgezet op

Technisch directeur Marten Jan Post bij het logo dat in de noordelijke provincies zeer bekend is.

basis van ervaringen. "We hadden hier voor alle soorten installaties een projectleider, die ook allemaal bij onze klanten over de vloer kwamen. Was er iets met bijvoorbeeld legionella, dan ging dat naar de projectleider Legionella en dat gebeurde ook zo met alle andere disciplines. Klanten gaven aan dat ze dat niet fijn vonden. Ze willen graag een vast aanspreekpunt die hen volledig kan ontzorgen. Dat hebben we nu aangepast zodat iedereen weet waar hij aan toe is: wij en, belangrijker, de klant."

PERSONEEL

Inmiddels heeft Pranger-Rosier rond de 250 medewerkers en ook in het hoge noorden wordt het steeds moeilijker om personeel te vinden. Pranger-Rosier prijst zich echter gelukkig met een kern van medewerkers die er al langere tijd werken. "In de crisisjaren hebben we het personeelsbestand op peil weten te houden en dat heeft in deze periode als groot voordeel dat we niet naarstig op zoek moeten naar nieuwe medewerkers. Maar we zoeken ze wel. Ten eerste omdat er nu eenmaal natuurlijk verloop is, maar vooral vanwege alle nieuwe uitdagingen. Ik noem als voorbeeld de aardgasloze toekomst. Daar moet je nu al mee aan de gang. En dat is dan nog maar één nieuwe ontwikkeling." (Zie ook het kader: Adviesbureau Equu en duurzaamheid).

ZELF OPLEIDEN

Het vinden van 'handjes' begint echter wel een ding te worden. "Dat wordt steeds lastiger, want van school komen ze niet meer", zegt Post. "We moeten ook steeds vaker concurreren met uitzend- en detacheringbureaus, want bijna alle technische mensen die er nog zijn, worden door hen

aangetrokken. Zo'n beetje de enige manier om nog technisch vaardige mensen te werven, is via je eigen medewerkers en ze vervolgens zelf op te leiden. Dat heeft trouwens als voordeel dat je ze kunt kneden volgens het Pranger-Rosier DNA."

BOUWTEAMS

Pranger-Rosier opereert op alle mogelijke terreinen, dus zowel seriematige woningbouw (nieuwbouw en renovatie) als utiliteit en

'DUIDELIJKHEID VOOR ALLES'

industrie en zowel in de particuliere als in de zakelijke markt. In die zakelijke markt ervaart Post trouwens iets opvallends: "Je ziet dat aannemers gelukkig weer willen werken in een bouwteam. Vroeger deden we op dit gebied vrij veel met maar één bouwbedrijf, maar dat hebben we losgelaten omdat klanten je daardoor automatisch koppelen aan dat ene bouwbedrijf. Dat willen we niet, omdat in Friesland meerdere bouwbedrijven zijn waar we graag mee samenwerken. De mix aan opdrachten is nu veel beter. Of wij vaak de leidende partij zijn in een bouwteam? Af en toe, maar dat is geen trend. Dat ligt ook aan onszelf hoor, want wij nemen vaak een te afwachtende houding aan. Je ziet anderzijds wel dat de prijs van de installaties in een gebouw relatief toeneemt en tegenwoordig 30 tot 40 procent is van de totale bouwsom. Om die reden maken wij graag deel uit van een bouwteam zodat we vanaf de start betrokken zijn bij de ontwikkeling."

BIMMEN

Om deze reden bimt Pranger-Rosier. "Maar ik constateer ten aanzien van bimmen dat de markt nog zoekende is", ervaart Post. "Dan wordt aan de voorkant alles gebimd en vervolgens worden er onderaannemers uitgenodigd die niet kunnen bimmen. Dan begint BIM te rafelen. Maar wij geloven heilig in BIM."

Pranger-Rosier is in alle markten thuis, maar noemt specifiek gezondheidszorg, onderwijs en, best opvallend, de financiële sector als terreinen waarop het uitmunt. Wat maakt de laatste tot een bijzonderheid? Post: "Dat specialisme heeft zich ontwikkeld omdat wij daarin al veel hebben gedaan, waardoor we weten wat er gevraagd wordt. En vergis je niet, de financiële sector is veeleisend en kritisch ten aanzien van gebouwgebonden installaties."

Adviesbureau Equu en duurzaamheid

Warmtepompen, zonnepanelen, energiezuinige verlichting, windmolens, Micro-WKK (de nieuwe generatie cv-ketels die ook elektriciteit opwekken) en houtverbrandingsinstallaties: al deze en andere duurzame technieken beheerst Pranger-Rosier tot in de finesses. Advies op dit gebied kan worden gegeven door de specialisten in de eigen vestigingen, maar voor adviezen voor de lange termijn heeft Pranger-Rosier adviesbureau Equu opgericht. Dat legt de verbinding tussen energietransitie, buildingautomation en gebouwbeheer.

Post: "Equu verstrekt onafhanke-

MISTFONTEIN

Regelmatig werkt het bedrijf mee aan projecten die volop in de schijnwerpers staan, zoals de verbouwing van de Blokhuispoort (een voormalige gevangenis in Leeuwarden die een nieuwe bestemming heeft gekregen) en de zogenoemde Mistfontein die in het kader van Leeuwarden culturele hoofdstad wordt aangelegd. Post: "Dit is een bijzondere fontein met twee enorme hoofden waar altijd nevel omheen moet zijn. Wij kregen de vraag of wij, samen met Wetsus, daar de techniek voor konden ontwikkelen. Dat is best ingewikkeld geweest, want ook als het 30 graden is of als het stormt moet er nevel zijn, maar het is gelukt. Het is een blikvanger die goed is voor onze naam."

LEVERANCIERS

Bij dit alles hecht Pranger-Rosier veel waarde aan een prettige relatie met de leveranciers, waaronder Geberit en Sphinx. De contacten zijn ook prima, zelfs intensief te noemen.

Eind maart hadden accountmanager Utiliteit Marc Fransens en BIM-specialist van Geberit Piet Fiege nog een kennisuitwisseling over BIM, en een maand eerder heeft een delegatie van Pranger-Rosier nog een training op maat gevolgd. Ook is er regelmatig contact over projecten, en veel producten van Geberit en Sphinx worden geïnstalleerd en gebruikt.

Post zegt niet voor niets: "Ik werk hier nu 26 jaar en al die jaren weet ik niet beter dan dat Geberit en Sphinx een gegeven zijn. Goede kwaliteit is vanzelfsprekend bij Geberit en Sphinx en verder is het belangrijk dat de organisatie meedenkt en betrokken is bij wat wij maken. En dat gevoel is goed."

lijk advies, dus advies dat niet per se gebonden is aan een opdracht aan Pranger-Rosier. Natuurlijk vinden wij het fijn als dit Pranger-Rosier werk oplevert, maar het advies is nooit alleen richting ons." Een goed voorbeeld van waarmee Equu bezig is, is de eis dat elk kantoorgebouw in 2023 minimaal label C moet hebben. "Wij zijn als Pranger-Rosier bij wijze van spreken bezig met de dag van vandaag en hooguit de dag van morgen. 2023 is nog ver weg, maar daar moet je nu wel mee beginnen en met die uitdaging kan Equu zich in alle relatieve rust bezighouden. De aardgasloze toekomst is een ander voorbeeld", zegt Post.

Warmtepomp in beklaagdenbankje

Mits goed geïnstalleerd hoeft warmtepomp geen geluid te maken

■ WARMTEPOMP

Bij een warmtepomp die vakkundig is geïnstalleerd, hoeft je geen last te hebben van vervelende bijgeluiden.

Dit stelt brancheorganisatie UNETO-VNI naar aanleiding van de commotie die is ontstaan rond de warmtepomp. Zaterdag 12 mei besteedde het tv-programma Kassa aandacht aan de warmtepomp en meer specifiek aan de vervelende bijgeluiden waar gebruikers over klagen.

HINDERLIJK

UNETO-VNI laat weten dat het bekend is dat warmtepompen in bepaalde omstandigheden geluid kunnen produceren dat door sommige mensen als hinderlijk wordt ervaren. Het geluidsniveau is onder andere afhankelijk van

warmtepomp produceert, is terug te vinden op de productkaart die bij elke warmtepomp is bijgesloten.

BEPERKEN

Leden van UNETO-VNI weten, zo meldt UNETO-VNI, hoe zij het geluid van de warmtepomp kunnen beperken. Dat doen ze door het juiste apparaat te adviseren en dit op de juiste plek te installeren. Dit is vaak al voldoende om geluidsemissie te voorkomen. Als de consument tóch hinder heeft van geluid, kan de installateur de warmtepomp voorzien van zwaardere trillingsdempers, een trillingdempende montagebalk of een geluidwerende omkasting.

REGELGEVING

Een belangrijke vraag is of er regelgeving moet komen om het geluid van warmtepompen aan banden te leggen. UNETO-VNI is daar stellig over: "Voor nieuwbouw en verbouw zijn er normen voor alle installaties. Warmtepompen die vakkundig worden geïnstalleerd, hoeven geen geluidsoverlast op te leveren. Bovendien neemt het geluid dat warmtepompen produceren steeds verder af dankzij snelle productinnovatie. Het is dan ook de vraag of geluidsnormen voor toepassing in de bestaande bouw nog nodig zijn. Mogelijk kunnen de geluidsnormen voor verbouw

Een warmtepomp hoeft geen geluid te maken: de vakman regelt dat.

ook voor bestaande bouw gaan gelden."

OPLEIDEN

Een andere vraag die speelt is of de branche genoeg installateurs heeft die een warmtepomp deskundig kunnen monteren. Welnu, er zijn er nog niet heel veel, maar

het aantal groeit haast met de dag. Gezien de toenemende vraag wordt de opleidingscapaciteit nog dit najaar fors verhoogd met een aantal nieuwe praktijklocaties.

DE VAKMAN

Een belangrijke tip voor de consument is trouwens: schakel altijd

een installateur in die is aangesloten bij UNETO-VNI en ervaring heeft met het adviseren en plaatsen van warmtepompen. Oftewel: schakel alleen een vakman in. Deze installateur zal specifieke aandacht besteden aan het voorkomen van te veel geluid.

Techniek is niet leuk genoeg

Jongeren weten wat techniek is, maar erin werken ho maar

■ JONGEREN

Nederlandse jongeren hebben een concreet beeld van wat techniek is en kan doen, maar om er vervolgens ook in te willen werken, dat is vers 2. Eén op de drie schoolgaande jongeren vindt techniek écht iets voor hem of haar. Onder jongens is het percentage hoger: bijna de helft geeft aan dat techniek iets voor hem is (47 procent), maar bij meisjes is dit percentage slechts 17 procent.

Dit zijn uitkomsten van een peiling die is gedaan in opdracht van TechniekTalent.nu. Het grootste probleem is dat techniek laag scoort op de associatie 'Vind ik leuk'. Minder dan de helft (39 procent) bestempelt techniek als leuk. Bij jongens is dit ongeveer de helft (51 procent) en bij meiden slechts 28 procent.

INGEWIKKELD

Een groot deel van de ondervraagde jongeren geeft aan techniek ingewikkeld te vinden (65 procent). Opvallend hierbij is dat jongeren die de intentie hebben om voor techniek te kiezen of reeds voor een technische opleiding hebben gekozen, techniek net zo ingewikkeld vinden als jongeren die niet voor techniek kiezen.

Meiden die voor techniek kiezen: daar zijn er niet veel van.

Ook werd de jongeren gevraagd hoe zij denken over een toekomstige baan in de techniek. Kenmerken die ze het meest vinden passen bij een baan in de techniek: het maken van dingen (83 procent), het vinden van slimme technische oplossingen voor problemen (82 procent), een bijdrage leveren aan een groter product (78 procent) en dat techniek steeds belangrijker wordt in de toekomst (75 procent). Van de jongeren bestempelt 39 procent werken in de techniek als 'zwaar' en drie kwart associeert een baan in de techniek met werk dat je met je handen doet.

VERANDEREN

Voor TechniekTalent.nu zijn de uitkomsten een kans om het beleid om jongeren te interesseren voor een technische loopbaan aan te scherpen. Edmee Maas, programmamanager bij TechniekTalent.nu: "We zien bijvoorbeeld dat jongeren eigenlijk een heel veelzijdig beeld hebben van wat techniek allemaal is. Echter, wanneer het gaat om de 'identificatie' met techniek zien we een ander beeld. Jongeren associëren leren of werken in de techniek niet direct met zichzelf. Dat willen we veranderen."

Inkooprijzen stijgen snel

Begin dit jaar bereikte het volume in de bouw de top van voor de crisis. Door de groeiende vraag naar bouwmaterialen stijgen de inkooprijzen, maar slechts incidenteel zorgt dit echter voor problemen bij bouwbedrijven.

■ INKOOP

Dit zijn enkele conclusies die het ING Economisch Bureau trekt na een analyse van de bouwsector, waar de installatiesector deel van uitmaakt.

GROEI

De groei in de bouw zette begin 2018 en nu nog steeds door. In februari evenaarde het volume voor het eerst weer de eerdere top van voor de crisis in het najaar van 2008. De verwachting is dat de bouwproductie verder groeit, maar wel op een lager niveau dan de afgelopen jaren. Materiaal- en personeelstekorten zetten een rem op de productiegroei.

Door de enorme toegenomen vraag van de afgelopen jaren naar bouwmaterialen stijgen inmiddels wel de prijzen.

7,5 PROCENT

Eerder aangenomen projecten zijn daardoor soms tegen te lage inkooprijzen van bouwmaterialen gecalculeerd. Het bouwkostenkenniscentrum BDB verwacht voor dit jaar een stijging met minimaal 7,5 procent. Maar toch leidt dit niet tot meer bedrijven die in financieel zwaar weer komen. De belangrijkste reden is dat de arbeidsproductiviteit in de periode 2014-2017 met meer dan 20 procent flink is toegenomen. Personeel kan zo weer doelmatiger ingezet worden.

MAN TGE: luxe bestelauto met vrachtwagengenen

Bestelauto van truckfabrikant wil nieuwe standaard zetten

BESTELAUTO

Het merk MAN (spreek uit als em-a-en) is een vrachtautomerk. Het aan VW gelieerde bedrijf maakt nu echter ook bestelauto's, en waarom ook niet? De MAN TGE is een grote jongen (tussen 3 en 50 ton) die 'nieuwe maatstaven zet' in zijn segment, doet MAN beloven. Als je zwaar werk hebt, is deze luxe bestelauto met vrachtwagengenen in elk geval een optie.

Goed te weten: MAN is al 5 jaar lang hét betrouwbaarste merk volgens de TÜV (een Duits testbureau). Dat is niet in de laatste plaats te danken aan het feit dat MAN weet wat de gebruiker van een truck nodig heeft en precies dat is wat ook van toepassing is op deze bestelbus. De gebruiker kan derhalve rekenen op ruime openingstijden van de werkplaats (ook op zaterdag), veel kennis en ervaring met om/opbouwers, landelijke dekking servicepunten en de MAN hulpdienst Mobile24 (dag en nacht, zeven dagen per week in heel Europa, ongeacht de leeftijd van het voertuig).

DRIE BASES

De MAN TGE is er in verschillende uitvoeringen, maar er zijn drie bases. De MAN TGE gesloten bestelwagen (eventueel ook als aan-nemersuitvoering) beschikt over optimale laadruimteafmetingen, ladingzekerheidsopties en een uitmuntende laadcapaciteit.

De MAN TGE Combi biedt ruimte aan bijna alles en iedereen: het bagagecompartiment biedt meer dan genoeg ruimte aan grote stukken bagage en voorwerpen en de passagiersruimte biedt plaats aan drie personen. En er is de MAN TGE Chassis (dubbele) Cabine, waar je je eigen opbouw op kunt laten installeren.

SLIMME OPBERGVAKKEN

Eenmaal gezeten achter het relatief kleine stuur in de luchtgeveerde bestuurdersstoel is er uitzicht op een luxe dashboard dat gemaakt is van robuust materiaal dat een stootje kan hebben en verder zien we vooral veel slimme vakken en opslagmogelijkheden, zoals opbergruimten in de stoel en een royale handschoenenkast. Bovendien kan extra ruimte worden

De MAN TGE gesloten bestelwagen.

gecreëerd door de zittingen in te klappen of de rugleuning van de dubbele bijrijdersstoel terug te klappen. Het dashboard bevat vier bekerhouders alsmede twee 12V stroomaansluitingen, een 230V stopcontact en twee USB-poorten en er is natuurlijk een infotainmentsysteem dat kan worden aangestuurd via het touchscreen.

RIJKE STANDAARDUITRUSTING

Elke MAN TGE beschikt over een rijke standaarduitrusting, maar je kunt de standaard uitbreiden met een rijassistentiepakket met verkeersborden- en vermoeidheidsherkenning, Actieve Lane Assist en rijstrookwisselhulp met dodehoekdetectie en een

achteruitrijcamera. Allemaal zaken die het rijden veiliger maken, en wie wil dat nou niet?

LAADRUIM

Aan het laadruim - niet geheel onbelangrijk - mankeert niets. Opvallend is de hoogte van het dak: ruim 1,98 meter. Rechttop erin staan is voor de meesten dan ook geen probleem. Materiaal of pallets kunnen goed worden vastgezet met een paar stevige sjorogen.

DIESELMOTOREN

Met de MAN TGE introduceert MAN een compleet nieuwe generatie dieselmotoren waarbij een lange levensduur en betrouwbaarheid uitgebreid getest zijn.

De krachtige viercilinder is speciaal ontwikkeld met het oog op de 'zware' vereisten die aan een bedrijfswagen gesteld worden. De reeks 1.968 cc motoren bestaat uit vermogensvarianten van 75 kW/102 pk, 90 kW/122 pk, 103 kW/140 pk en liefst 130 kW/177 pk. De uitvoering met de minste power heeft een brandstofverbruik van 7,4 liter op elke honderd kilometer en dat is laag.

AANDRIJVING

Er kan worden gekozen uit voorwiel-, achterwiel- of vierwielaandrijving. Deze varianten zijn ook nog eens te verkrijgen met een handgeschakelde zesversnellingsbak of een 8-traps volautomaat.

Tureluurs door de hulpjes

De zelfrijdende auto is het wenkend perspectief, maar we moeten het voorsnog doen met Advanced Driving Assistance Systems (ADAS). En nu blijkt dat niet iedereen even blij wordt van al die technische hulpmiddelen.

HULPMIDDELEN

Volgens het recent verschenen rapport 'Visual and Cognitive Demands of Using In-Vehicle Infotainment Systems' van de Universiteit van Utah (VS) raken veel bestuurders zelfs tureluurs van al die systemen. Met name het navigatiesysteem - niet meer weg te denken, toch? - levert menig automobilist de nodige kopzorgen op. Dat kost namelijk zo veel tijd en is ook zo dwingend aanwezig dat het er eerder gevaarlijker dan veiliger op wordt.

AFLEIDEN

De onderzoekers lieten 24 automobilisten ieder dertig ritten in dertig verschillende moderne auto's rijden, waarbij werd onderzocht hoe moeilijk het is om bepaalde opdrachten uit te voeren, zoals bedienen de radio, zoek een bestemming op het navigatiesysteem, telefoneer (handsfree) en stuur een tekstbericht. En dat viel nog niet mee. Over de hele linie bleek dat de bediening van veel van de voorzieningen de automobilist veel te veel afleidt. Tevens verbazen de onderzoekers zich over de grote verschillen in de systemen, waarbij sommige bedieningsmethoden gebrekkig en verwarrend zijn of ze vergen simpelweg te veel tijd.

Diesel raakt steeds meer uit de gratie

DIESEL

Als u nog in een personenauto rijdt waar diesel mee moet worden getankt, dan behoort u tot een langzaam maar zeker uitstervend ras. De populariteit van dieselauto's in de EU neemt namelijk flink af en Nederland is hierin geen uitzondering. De oorzaak is de verscherpte regelgeving en milieueisen.

Dit blijkt uit gegevens van de ACEA, de Europese organisatie van autofabrikanten, over het eerste kwartaal van 2018. Bij nog geen 40 procent (37,9 procent) zit een dieselmotor in het motorruim en dat is een daling met 17 procent ten opzichte van vorig jaar. Benzineauto's zijn met 55,5 procent van de autoverkoop het meest in trek, naast elektrisch rijden (dat aantal stijgt, maar de aantallen blijven met bijna 70.000 klein), hybride, lpg en aardgas.

MEERDERE OORZAKEN

Er zijn meerdere oorzaken voor het

feit dat de diesel uit de gratie raakt. Allereerst zijn er de aangescherpte milieu-eisen, ten tweede komen er steeds meer steden waar diesel verboden wordt (met name in Duitsland speelt dit) en ten derde wordt het verschil tussen de prijs van diesel en benzine relatief steeds kleiner.

Diesel verliest terrein.

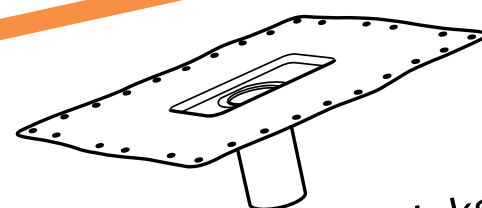
Ook in Nederland raakt diesel uit de gratie. De meeste auto's die in 2017 verkocht werden rijden op benzine, blijkt uit cijfers van BOVAG. Drie kwart van de nieuwe automodellen die de showroom verlieten, was uitgerust met een benzinemotor.

GEBERIT DOUCHEGOTEN CLEANLINE

EENVOUD IN SCHOONHEID

**EENVOUDIGE
INSTALLATIE:**

dichtingsfolie fabrieks-
matig aangebracht

**KNOW
HOW
INSTALLED**

Klanten houden van douchegoten en monteurs houden van eenvoudige installaties. De nieuwe Geberit douchegoten CleanLine kunnen net zo eenvoudig geïnstalleerd worden als de bekende vloerput. Dankzij de dichtingsfolie – die fabrieksmatig is aangebracht – is de waterdichte afwerking van de goot veilig en betrouwbaar, wat het risico op lekkage tot een minimum beperkt. Eenvoudiger kan niet.

www.geberit.nl/cleanline